

Statsbudsjettet for 2027 – innspill fra Creo

Creo – forbundet for kunst og kultur er Norges største kunstnerorganisasjon. Creos medlemmer arbeider innenfor alle deler av kulturlivet; Noen er artister, noen er utøvende musikere i et band, i et ensemble, i en kirke eller i et orkester. Noen er pedagoger eller underviser i musikk eller andre kunsthøgskoler i grunnskolen, på videregående skoler, i private og kommunale kulturskoler, ved en høyskole eller et universitet. Noen er låtskrivere eller komponister eller begge deler. Noen danser ballett eller moderne dans, noen jobber med lyd og lys eller gjør andre ting «bak scenen» og noen er musikkterapeuter.

I Meld.St. 22 (2022-2023) *Kunstnarkår* etableres følgende samfunns mål for kulturpolitikken:

Eit velfungerande og godt samfunn inneheld og legg til rette for kunst og kunstnarar – fordi kunst bidreg til meiningsfulle liv og dimed meningsfull samfunnsutvikling, men òg fordi kunsten er ein viktig del av den demokratiske infrastrukturen, som rom for frie ytringar og diskusjon.

Dette er overordnede mål Creo kan stille seg bak. Men dette er abstrakte mål som i den praktiske politikken må fylles med innhold. Et aktivt og mangfoldig kunst- og kulturliv er viktig for å gi den enkeltes liv et rikere og mer fullverdig innhold. Kultur bidrar også til verdiskapning, kompetanse, læring, helse og toleranse. Kunst- og kulturuttrykk har en verdi i seg selv og for seg selv.

Alle må gis tilgang til kunstopplevelser og kulturaktiviteter. Dette sikres best gjennom offentlig finansiering og gode og forutsigbare finansieringsordninger. Kulturen er en vesentlig del av det offentlige ordskiftet, og både enkeltkunstnere, frie kunstnergrupper og kulturinstitusjonene spiller en sentral rolle for debatt, demokrati, ytringsfrihet og meningsdannelse.

Vi vil i dette notatet komme med konkrete forslag til prioriteringer som kan fremmes i forslaget til statsbudsjett for 2027.

Regjeringen har i Hurdalsplattformen og Stortingsmeldingen *Kunstnarkår* sagt de ønsker en styrking av kunstnerøkonomien og kunstneres mulighet til å virke i hele landet. Disse ambisjonene deles også i Arbeiderpartiets program.

Dette er gode og ambisiøse målsettinger som vi i Creo helhjertet støtter. Creo har derfor i flere år arbeidet for opprettelsen av en Musikerallianse, etter modell av den svenske Musikeralliansen og norske Skuda. Vi mener fortsatt at dette vil være et særdeles effektivt middel for å oppnå målsettingen om bedre levekår for kunstnere og større muligheter for kunstnere til å virke i hele landet.

Creo fikk i revidert statsbudsjett for 2023 3 millioner kroner til oppstart av Musikeralliansen. Musikeralliansen AS ble etablert og det ble gjort et grundig arbeid for å klargjøre for ansettelser av musikere, men denne engangsbevilgningen har ikke blitt fulgt opp, og Musikeralliansen AS er nå under avvikling ettersom KUD har krevd tilbakebetaling av restbeløpet av tilskuddet.

Creo tar til etterretning at regjeringen og Arbeiderpartiet ikke deler vårt syn på Musikeralliansen, men dersom regjeringen ikke mener Musikeralliansen er et godt verktøy for å sikre en bedre kunstnerøkonomi og kunstneres mulighet til å virke i hele landet, finnes det andre alternativer som kan bidra til å nå dette målet? Mye vil kunne løses gjennom bedre sosiale ordninger for alle som jobber helt eller delvis som selvstendig næringsdrivende, noe de aller fleste kunstnere gjør, men når regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett for 2026 slår fast at dagens ordninger for selvstendig næringsdrivende er gode nok, anses heller ikke dette som et alternativ.

Vi ønsker i denne sammenheng å gjøre regjeringen oppmerksomme på den Irske ordningen Basic Income for the Arts. Den Irske regjeringen anerkjenner viktigheten av kunst og et fungerende kunst- og kulturliv, og har derfor valgt å utvide en ordning hvor 2.000 utvalgte kunstnere får utbetalt 325 euro per uke for å utføre sitt virke som kunstner. Erfaringen fra Irland viser at kunstnerne i ordninger produserer mer kunst, de opplever bedre psykisk helse og de belaster andre velferdsordninger i mye mindre grad. Dette viser at det kan være mulig å styrke kunstnerøkonomien gjennom nye og spissede ordninger.

- ***Creo ber regjeringen komme med konkrete forslag til hvordan kunstnerøkonomien kan styrkes.***

Musikk- og scenekunstinstitusjonene har som en følge av Solberg-regjeringens ABE-kutt hatt en realnedgang på om lag 1 % i sine bevilgninger. I et kulturliv som allerede sliter med høyere kostnader og akkumulert underfinansiering er dette alvorlig, og vi ser nå at den økonomiske situasjonen for flere institusjoner både fører til reell nedbemanning med fare for oppsigelser samt mindre sysselsetting av frilansere og selvstendig næringsdrivende. Dette er selvfølgelig svært alvorlig for den enkelte kulturarbeider – både de ansatte og frilanserne - og for den enkelte institusjon, men vil også være negativt for utførelsen av det samfunnsoppdraget disse helt sentrale institusjonene er gitt av Stortinget, på vegne av fellesskapet og våre medborgere. Det var derfor fint å registrere at musikk- og scenekunstinstitusjonene nå i høst fikk en økning som tilsvarer lønns- og prisvekst, det skulle bare mangle. Likevel er det ett etterslep i sektoren som må kompenseres.

- ***Creo ber regjeringen kompensere for underkompensasjonen ABE-kuttene førte til, underkompensasjonen i 2023 og 2024, og i tillegg legge inn tilstrekkelig kompensasjon for 2027.***

Den kulturelle skolesekken, den kulturelle bæremeisen og den kulturelle spaserstokken er viktige tiltak som må videreutvikles. Den kulturelle skolesekken er nå under omorganisering, og heter nå «Kulturtanken». En viktig motivasjon for omorganiseringen og en del av Kulturtankens mandat er å forbedre samarbeidet mellom skole- og kultursektoren. Vi vil understreke at en parallell styrking av de humanistiske og estetiske fagene i skolen og en profesjonalisering av mottakerapparatet er en forutsetning for å lykkes i dette arbeidet. Det må legges til grunn at tilbudet gjennom Kulturtanken skal supplere, og på ingen måte erstatte, kunst- og kulturfagopplæringen i skolen. De praktisk- estetiske fagene i grunnopplæringen har sitt eget mandat og egne mål, og må og skal utvikles på egne premisser. Her kan kulturskolelærere med kombinerte stillinger i skoleverket være en viktig ressurs.

- ***Midlene til Den kulturelle skolesekken og andre «sekker» må også økes, slik at alle barn og unge får tilbud om gode produksjoner i alle kunstsjangrene flere***

ganger i skoleåret. Vi ber om at midlene til DKS økes med minst 10% i forslaget til statsbudsjett for 2027.

Forsvarets musikk er nå delvis finansiert over Kulturdepartementets budsjett. Dessverre er ikke rammene og bemanningen tilstrekkelige til å opprettholde en forsvarlig drift. Forsvarets musikk trenger en stabil og forutsigbar organisasjon med en bærekraftig struktur. Det må avsettes tilstrekkelige midler slik at hele samfunnsoppdraget kan løses, og forsvarsmusikkens egenart som kulturbærer i Forsvarets uniform styrkes.

- ***Vi ber regjeringen utarbeide en langsiktig plan for opptrapping og styrking av Forsvarets musikk.***

Arbeidsstipend og de andre langvarige stipendene i Statens kunstnerstipend gjør det mulig for kunstnere å jobbe langsiktig med kunstnerskapet sitt. Dette bidrar til forutsigbarhet og trygghet for kunstneren, samt bedre kunst til glede for alle i samfunnet.

Det er stor søkning til kunstnerstipendene. Tall fra Kulturdirektoratet viser at det i 2024 kun var 8% av alle de som søkte kunstnerstipend som kom gjennom nåløyet. Vi mener dette tallet er alt for lavt, og dessuten synkende i forhold til tidligere år. Vi er derfor glade for at regjeringen i stortingsmelding 22 «Kunstnarkår» sier at den vil «halde fram med opptrappinga av ordningane under Statens kunstnarstipend.» Vi håper regjeringen vil følge opp dette med konkrete bevilgninger i budsjettet for 2027 og minner samtidig om viktigheten av at det må innføres pensjonsopptjening på stipendene. Slik det er i dag fungerer arbeidsstipendene som en «pensjonsfelle» fordi man ikke kan ha mer enn 50% fast stilling ved siden av stipendet og det derfor er umulig å få full opptjening i den perioden man har stipend.

- ***Creo ber om en styrking av Statens kunstnerstipend med 25 millioner kroner.***

Norsk kulturfond er en avgjørende bidragsyter til det norske kunst- og kulturlivet. Fondet gjør det mulig for kunstnere og utøvere i det frie feltet å utøve sin kunst, og gi kunst- og kulturopplevelser i et bredt sjangerspekter til publikum i hele landet. Ordningen har historisk hatt bred politisk støtte, men vi frykter at Kulturfondet kan stå overfor kutt som vil kunne gjøre ubotelig skade i det frie kunst- og kulturfeltet. Det er derfor viktig med et tydelig signal som viser regjeringens støtte til Kulturfondet.

- ***Creo ber regjeringen sikre finansieringen av Norsk Kulturfond og styrke bevilgningen med et beløp minst tilsvarende frontfagsoppgjøret.***

Regjeringen etablerte i 2025 en ny ordning for regionale kulturfond, og bevilget 75 millioner kroner til dette formålet. Dette er en ordning som både frivillige organisasjoner og vi som organiserer yrkesutøvere i det profesjonelle stiller oss bak. Vi var derfor svært skuffet over at regjeringen høsten 2025 kun la inn 40 millioner i ordningen. Heldigvis ble det lagt til 30 millioner i forbindelse med statsbudsjettsforhandlingene, men det er likevel svært skuffende at denne regjeringen ikke ser verdien av økt kulturell aktivitet ute i regionene.

KS har, etter at statsbudsjettet ble lagt frem, kartlagt differansen mellom tildelte midler for 2025 og søkte midler 2025, den er på over 358 millioner kr. Dette viser at ordningen har blitt svært godt mottatt, og har truffet et behov i kulturfeltet. KS mener også – som vi og mange andre – at regjeringen bør styrke, fremfor å kutte, i regionale kulturfond.

- **Creo ber derfor departementet prioritere en økning av midlene til regionale kulturfond i forslaget til budsjett for 2027.**

Kunstnernes – både utøvernes og skapernes – rettigheter til egne åndsverk og utøverprestasjoner er under stadig press. Vi vil be denne regjeringen om å ha et særlig fokus på å sikre kunstnernes opphavsrett. Spesielt må utviklingen av KI og de konsekvensene dette kan ha for de skapende og utøvende kunstnerne, og for publikum, sees på spesielt.

- **Retten til rimelig vederlag må sikres, blant annet ved å støtte opp om de kollektive rettighetsorganisasjonene TONO og Gramo. Fond for utøvende kunstners rolle i norsk kulturliv må sikres.**

Fond for utøvende kunstnere (FFUK) er en særnorsk tilskuddsordning som er hjemlet i Lov om avgift på offentlig fremføring av utøvende kunstners prestasjoner. FFUK er en viktig del av det økonomiske grunnlaget for en stor gruppe frilansere i det utøvende feltet. Det har kommet to avgjørelser fra EU-domstolen som enkelte mener bør få konsekvenser for FFUK sin fremtid. Det er avgjørende at regjeringen benytter de muligheter som allerede finnes i EØS-avtalen til å videreføre nasjonal lovgivning for å sikre avgiftsgrunnlaget til FFUK.

- **Creo ber regjeringen følge opp varslede endringer i Lov om opphavsrett til åndsverk som vil presisere og sikre avgiftsgrunnlaget til Fond for utøvende kunstnere.**

Utøvende kunstnere er blant yrkesgruppene med høyest forekomst av yrkesrelaterte skader. Forskning viser at om lag 75 prosent av musikere har muskel og skjelettplager, at rundt 40 prosent har hørselsskader, og at skadefrekvensen for dansere er enda høyere. Likevel finnes det i dag ingen organisert scenekunstmedisinsk tjeneste i Norge, slik mange andre land allerede har etablert. Det ordinære helsevesenet har verken kompetanse, strukturer eller tilgjengelighet som dekker kunstnernes yrkesspesifikke behov.

Dette dokumenterer et tydelig behov for å utrede hvordan et norsk scenekunstmedisinsk tilbud bør utvikles. Creo har utarbeidet en skisse til hvordan et slikt arbeid kan gjennomføres, men det kreves en systematisk utredning som innhenter, analyserer og sammenstiller nasjonal, nordisk og internasjonal kunnskap. Formålet er å avklare behov, mulige modeller for organisering og finansiering, og den mest effektive strukturen for et framtidig tilbud.

Målsettingen er å etablere grunnlaget for et helhetlig scenekunstmedisinsk tilbud gjennom et nasjonalt nettverk og kompetansesenter for scenekunstmedisin.

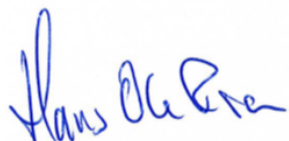
- **Creo ber om at det i statsbudsjettet for 2027 settes av 1 million kroner til dette utredningsarbeidet.**

I tillegg vil vi be departementet prioritere:

- **Økning i bevilgninger til de frie kunstfeltene.**
- **Å styrke arrangørstøtten og gjestespillstøtten slik at arrangører kan ta større deler av utgiftene til turné.**
- **Å bidra til en mer miljøvennlig og grønn kulturbransje.**

Vi ber samtidig om et møte med departementet for å ytterligere argumentere for våre innspill, og for å svare på spørsmål fra departementet.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in blue ink that reads "Hans Ole Rian".

Hans Ole Rian
Forbundsleder
Creo – forbundet for kunst og kultur